

A romantika korától kezdve töretlen népszerűségnek örvendenek a magyarországi várak. Eger, Visegrád, a közelebbi vidéken Siklós mindenki számára ismertek. Az elmúlt évek várfelújítási programjának köszönhetően megszépült Diósgyőr, Füzér és lassan Szászvár is elnyeri új formáját. A régészeknek köszönhetően azonban újabb várakról is folyamatosan kerülnek elő új adatok, így például a Dombóvár határában álló, Gólyavárnak is nevezett hajdani erősségről.

A magyar jog bölcsője: Dombó vára

A város déli határában, a pécsi út jobb oldalán két falcsontk magasodik az égbe, melyeken vándormadarak fészkelnek. A helyi hagyomány mindvégig számon tartotta, hogy ezek az egykori várkastély maradványai, írásos források és régészeti kutatások hiányában azonban sokáig alig tudtunk bármit is Dombó váráról. A Kapos árterének egyik szigetén épült erősségről csupán egy 17. század végén keletkezett metszet alapján gondoltuk, hogy egy középkori eredetű négyszögletű építmény, amely évszázadokon keresztül változatlan formában vigyázta az alatta elmenő utat.

Az bizonyos, hogy a területen a Kószegi család a 13. század végén emelhet-e az első építményt, tőlük Károly Róbert elvette, és a Csák nemzetség egyik ágának adományozta, amely a későbbiekben fel is vette a Dombói/Dombai nevet. A família a 15-16. század fordulóján állt a hatalma csúcán. Dombai Pál Werbőczy István kortársaként ugyancsak elismert jogtudós volt, aki 1507-ben szintén megbízást kapott a magyar nemesi kiváltságokat összefoglaló jogkönyv, a később Tripartitum néven elhíresült gyűjtemény elkészítésére. A két jogtudós rokoni kapcsolatba is került, miután Pál fia, János elvette Werbőczy István Erzsébet nevű lányát, később pedig kiskorú unokája, Anna gyámjaként a Werbőczyek megszerezték a Dombai birtokokat is.

A Mohács utáni zűrzavaros években Dombai János és Werbőczy voltak Szapolyai legerősebb támaszai a környéken, előbbi ezért Tolna megye főispáni címét is elnyerte. Az ő idejében történt meg Dombó várának reneszánsz stílusban való átépítése, amelyről ma még keveset tudunk. Az azonban biztos, hogy az addigi lakótorony mellé egy U alakú lakóépületet emeltek, amelynek töredékei alapján kijelenthető, hogy a Mária-várban már megfigyelt pécsi reneszánsz kőfaragó műhely jelentős mértékben részt vett a munkálatokban. Azaz Pécs, Siklós, Ozora és Mára mellett Domb, valamint a szintén a Dombaiak kezén levő Nyék vára is a dél-dunántúli reneszánsz jelentős központjai közé tartoztak.

A reneszánsz várkastély sorsát az oszmán előrenyomulás pecsételte meg, legkésőbb 1545-ben Dombó vára elesett. A következő másfél száz évben a vár eltűnik a forrásokból, csupán az oszmán zsoldosok tanúskodnak arról, hogy mindvégig oszmán zsoldban álló – minden bizonnyal rác – katonák őrizték a falakat. Dombó 1686-ban ismét keresztény kézbe került, 1691-ben pedig Esterházy Pál nádor vásárolta meg több más, környékbeli uradalommal együtt.

A várkastély az új tulajdonos alatt elvesztette katonai funkcióját, falait lerombolták, köveit pedig a lakosok hordták szét. A romokat az idő és a természet tovább emésztette, a maradékot pedig a gólyák vették birtokba. A kutatók munkáját dicséri, ha a várat sikerül feltámasztani Csipkerózsika-álmából, és felkerül a régió turisztikai térképére.

LEJEGYZTE: DR. VARGA SZABOLCS

